

УДК 338.242.2

В.С. Бєлозерцев

Дніпропетровський національний університет імені О. Гончара

**АНАЛІЗ ВПЛИВУ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ФАКТОРІВ
НА ДЕБІТОРСЬКУ ЗАБОРГОВАНІСТЬ ТА
ВЗАЄМОРОЗРАХУНКИ МІЖ ПІДПРИЄМСТВАМИ**

У статті досліджено вплив макроекономічних факторів на якість дебіторської заборгованості та взаєморозрахунки між підприємствами.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, якість дебіторської заборгованості, макроекономічні показники.

В статье исследовано влияние макроэкономических факторов на качество дебиторской задолженности и взаиморасчеты между предприятиями.

Ключевые слова: дебиторская задолженность; качество дебиторской задолженности, макроэкономические показатели.

This article researches influence of macroeconomic factors on quality of accounts receivable and mutual settlements between enterprises.

Key words: accounts receivable, quality of accounts receivable, macroeconomic indicators.

В сучасних економічних умовах розвиток боргових взаємовідносин між господарюючими суб'єктами вийшов на принципово новий рівень еволюційних перетворень. Однією із найважливіших складових фінансового менеджменту сучасних підприємств є система управління борговими взаємовідносинами. Проте зусиль виключно самих підприємств у цьому питанні не достатньо. Необхідне комплексне державне регулювання процесами формування та контролю за рівнем та якістю дебіторської заборгованості між підприємствами, яка є прямим наслідком боргових взаємовідносин. Дуже важливим питанням є визначення факторів, що впливають на розмір та якість дебіторської заборгованості (як на рівні окремого підприємства, групи підприємств, так і на макrorівні).

Аналіз наукових публікацій [1–8] по даному питанню виявив відсутність однозначного трактування факторів, що впливають на процеси формування дебіторської заборгованості. По-перше, потрібно звернути увагу на те, що деякими дослідниками не проводиться чіткого окреслення наслідків зростання обсягу дебіторської заборгованості (як у межах окремого підприємства, так і на макrorівні). У деяких роботах навіть ставиться знак рівняння між зростанням обсягу дебіторської заборгованості та погіршенням її якості прямо про це не сказано, але послідовність аналізу та зроблені висновки свідчать про таке.

Вивчення вищезазначеного питання відбувалося у рамках різноманітних досліджень, що присвячені проблемам неплатежів, платіжного обороту, управління дебіторською заборгованістю, кредитного менеджменту, обліку дебіторської заборгованості. Однак на даний момент серед фахівців не існує єдності поглядів відносно класифікації факторів виникнення неплатежів, породження безнадійної (простроченої) дебіторської заборгованості. Можна навіть стверджувати, що не має єдиного підходу до групування факторів та існують різноманітні погляди до набору факторів в середині окремих груп.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних та методичних положень та розробка науково обґрунтованих рекомендацій удосконалення державного прогнозування якості дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги між підприємствами України.

У відповідності з поставленою метою визначені наступні задачі:

- визначити коло макроекономічних факторів, що мають найбільший вплив на якість дебіторської заборгованості та взаєморозрахунки між підприємствами;
- розробити економіко-математичну модель прогнозування якості дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги між підприємствами України.

До основних макроекономічних факторів, що впливають на якість та розмір дебіторської заборгованості між підприємствами, на думку автора, слід віднести наступні: інфляція; ВВП; грошова маса; середня ставка по кредитах та облікова ставка НБУ; купівельна спроможність населення; податкове навантаження.

Перше, на що слід звернути увагу – це динаміка дебіторської та кредиторської заборгованості між підприємствами України. Аналіз був проведений на підставі що квартальних даних за 2001–2008 рр. [9].

За даний період спостерігається стабільне зростання обсягів дебіторської та кредиторської заборгованості між підприємствами України.

Звернемо увагу на динаміку простроченої дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги в період з 2001 по 2008 рр. (рис. 1).

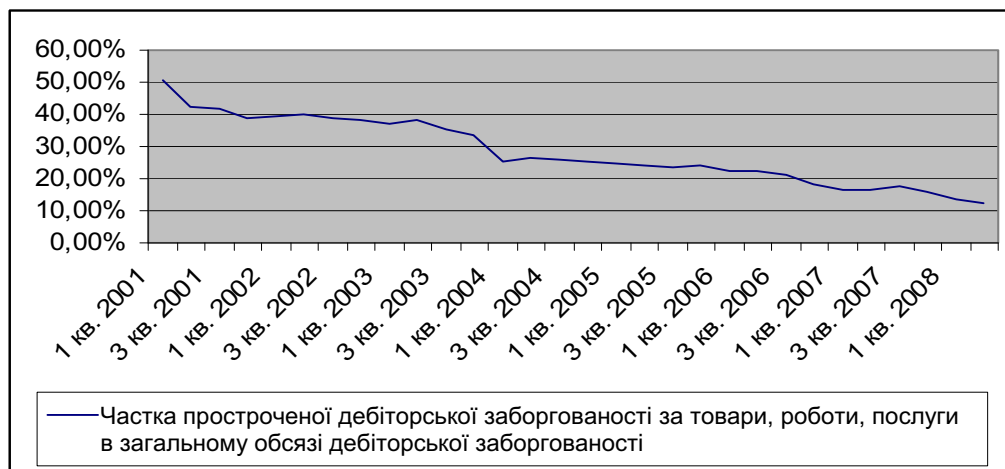

Рис. 1. Динаміка частки простроченої дебіторської заборгованості
(за даними Держкомстату України)

Просте спостереження динаміки боргової маси не може повною мірою слугувати для опису процесів в боргових взаємовідносинах між підприємствами. Можна висунути гіпотезу про існування системи умов, що, незалежно від абсолютної величини дебіторської заборгованості, впливають на її якісні параметри.

Для аналізу факторів, що впливають на якість дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги підприємств України, був обраний метод кореляційно-регресивного аналізу. Як найбільш інформативний та доступний якісний показник дебіторської заборгованості, був обраний показник частки простроченої дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги в загальному обсязі дебіторської заборгованості. Отже, цей показник розглядається у якості залежної змінної. Макроекономічні фактори виступають у якості незалежних змінних.

Кореляційно-регресивний аналіз проведений у декілька етапів. На етапі визначення макроекономічних факторів вся їх сукупність була поділена на декілька підгруп, в кожену з яких входили показники, близькі по змісту один до одного.

На основі грошових агрегатів була розрахована група макроекономічних показників, що характеризують грошову масу, її якість та динаміку.

Для розрахунку факторних макроекономічних показників, що пов'язані з грошовим обігом, використовувалися квартальні дані за період з 2001 по 2008 рік.

В процесі аналізу були розраховані показники забезпеченості валового внутрішнього продукту грошовою масою та темпи зростання грошової маси. Було введено два додаткових грошових агрегати:

1) M^{1-0} (гроші на розрахункових та поточних рахунках). Показник розраховувався як різниця між агрегатом M1 та M0.

2) M^{2-1} (строкові депозити). Показник розраховувався як різниця між агрегатом M2 та M1.

Введення двох додаткових грошових агрегатів у рамках заявленого дослідження, на думку автора, дуже важливе. Так, наявність грошових коштів на рахунках банківських установ створює технічну можливість розрахунків між підприємствами та організаціями. Вірність цієї думки підтверджують події кінця 2008 – початку 2009 р., коли зміна конфігурації грошових агрегатів (перетікання грошової маси із банківської системи у готівкову форму) відбувалася одночасно з погіршенням платіжної дисципліни між підприємствами та організаціями України. Таке становище можна пояснити тим, що масове вилучення грошових коштів із банківських установ (насамперед населенням) похитнуло позиції великої кількості банків (криза ліквідності торкнулася банківської сфери). Нестача грошових коштів, у свою чергу, обумовила затримки виконання банками розпоряджень клієнтів розрахунково-касового характеру.

Результати вимірювання тісноти зв'язку між результуючим показником (часка простроченої дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги в загальному обсягу дебіторської заборгованості) та факторними макроекономічними показниками надані у табл. 1.

Таблиця 1. Результати кореляційного аналізу групи макроекономічних факторів, пов'язаних з грошовою масою України

Шифр та порядковий номер показника	Сутність макроекономічного показника	Значення коефіцієнту кореляції макроекономічного показника з результуючим показником	
X_1	Забезпеченість ВВП грошовою масою	M0/ВВП	-0,7525
X_2		M1/ВВП	-0,8053
X_3		M^{1-0} /ВВП	-0,8425
X_4		M2/ВВП	-0,9160
X_5		M^{2-1} /ВВП	-0,9474
X_6		M3/ВВП	-0,9146
X_7	Темпи зростання грошової маси	M0	0,1375
X_8		M1	0,1035
X_9		M^{1-0}	0,0175
X_{10}		M2	0,0763
X_{11}		M^{2-1}	0,0132
X_{12}		M3	0,0532

При якісній оцінці міцності зв'язку між результативною і факторною ознакою була використана таблиця Чеддока [10].

Таким чином фактори, що характеризують забезпеченість валового внутрішнього продукту грошовою масою, мають «високу» та «дуже високу» міцність зв'язку з показниками частки прострочених боргів в економіці України. Зв'язок цих факторів зворотно пропорційний: при збільшенні частки грошової маси у валовому внутрішньому продукті, частка простроченої дебіторської заборгованості зменшується.

Слід відзначити доволі неочікуваний результат: особливо тісний зв'язок частки простроченої дебіторської заборгованості спостерігається зі співвідношенням грошового агрегату M^{2-1} (строкові депозити) з ВВП (X_5). Коефіцієнт кореляції з цим показником максимальний у даній групі та дорівнює $-0,947442$ (міцність зв'язку «дуже висока»). Пояснити це можна тим, що за допомогою кредитного механізму відбувається максимально ефективний перерозподіл фінансових ресурсів серед ринкових агентів. Тісний зв'язок спостерігається з співвідношенням агрегату M2 (включає готівку поза банками, кошти на поточних та розрахункових рахунках та строкові депозити) та ВВП (X_4). Коефіцієнт кореляції з цим показником дорівнює $-0,91596$ (міцність зв'язку «дуже висока»). Показник X_3 (M^{1-0} /ВВП) по тісності зв'язку, всупереч очікуванням (адже грошові кошти на розрахункових та поточних рахунках відіграють першорядну роль в розрахунках між підприємствами), не вийшов на перше місце ($r = -0,842519$), хоча і випередив X_2 (M1/ВВП), коефіцієнт кореляції якого з часткою простроченої дебіторської заборгованості склав $-0,80532$. Таке положення можна пояснити тим, що більша частка готівкових грошей не приймає участі в розрахунках між підприємствами, що і підтверджується розстановкою коефіцієнтів кореляції в табл. 1.

Був проаналізований взаємозв'язок факторів забезпеченості ВВП грошовою масою між собою. Результати аналізу свідчать про наявність тісного зв'язку факторних показників. Отже, для подальшої побудови регресійної моделі взятий факторний показник X_5 (M^{2-1} /ВВП), який виявив максимальну тісноту зв'язку з результатом показником (часткою простроченої дебіторської заборгованості в загальному її обсязі).

Друга група макроекономічних показників – це показники, що характеризують інфляційні процеси:

1. Індекс цін виробників промислової продукції (PPI – producer price index).
2. Індекс споживчих цін (CPI – consumer price index).

Були проаналізовані квартальні показники за період з 2001 по 2008 рік. Результати проведеного кореляційного аналізу зображені в табл. 2.

Таблиця 2. Результати кореляційного аналізу групи макроекономічних показників, що характеризують інфляційні процеси в Україні

Шифр та порядковий номер показника	Сутність макроекономічного показника	Значення коефіцієнту кореляції макроекономічного показника з результуючим показником
X_{13}	Індекс цін виробників промислової продукції	-0,6654
X_{14}	Індекс споживчих цін	-0,5765

Фактори X_{13} , X_{14} характеризуються помітною міцністю зв'язку з результуючим показником. Характер виявленого зв'язку зворотний: при збільшенні темпів інфляції частка простроченої заборгованості за товари, роботи, послуги підприємств України в загальному обсягу даного виду дебіторської заборгованості зменшується.

Але цей висновок не такий однозначний, яким здається на перший погляд. Так, якщо поглянути на період з 1992 по 1998 рік, то в трансформаційний, кризовий період для економіки України (за висновками різних дослідників він тривав з 1991 по 1996–1998 рр.) ми можемо спостерігати протилежну тенденцію. Так, в період з 1992 по 1998 рік відзначається паралельне зниження темпів інфляції, яка у 1992 та 1993 роках складала відповідно 2100% та 10256%, к 1998 року знизилася до 21,8% річних, і частки простроченої дебіторської заборгованості в загальному її обсягу.

Таким чином, можна говорити про наявність точки біфуркації, в якій певна

конфігурація факторів та їх кількісного вираження змінює напрямок впливу на результуючий показник. Так, загальноприйнятим вважається те, що при рості показників інфляції до певного порогу (цей поріг різні дослідники встановлюють у діапазоні від 12 до 20%) не виявляється явного негативного зв'язку між темпами економічного зростання та темпами інфляції. Навіть навпаки, низькі темпи інфляції стимулюють приріст ВВП та економічне зростання взагалі.

Отже, як свідчать наші спостереження, аналогічні висновки можна зробити і по відношенню до проблеми неплатежів: низькі темпи інфляції сприяють зниженню частки простроченої дебіторської заборгованості в її загальному обсязі; гіперінфляція породжує накопичення прострочених боргів.

Тенденції та закономірності їх еволюції можна уловити лише на певному часовому проміжку – до точки бифуркації. Потім відбувається кардинальна перебудова, та система переходить в новий стан плавного розвитку.

Таким чином, параметри нашої регресивної моделі на етапах кризової економіки, передкризових станів та економічного зростання будуть відрізнятися.

Коефіцієнт кореляції між факторами X_{13} та X_{14} дорівнює 0,6014. Отже, обидва фактори будуть враховані при побудові рівняння регресії.

Наступна група показників – показники, що характеризують процеси кредитування економіки (табл. 3).

Таблиця 3. Результати кореляційного аналізу групи макроекономічних показників, що характеризують процеси кредитування економіки України

Шифр та порядковий номер показника	Сутність макроекономічного показника	Значення коефіцієнту кореляції макроекономічного показника з результуючим показником
X_{15}	Облікова ставка НБУ	0,5087
X_{16}	Процентні ставки банків за кредитами у національній валюті з урахуванням овердрафту	0,8957
X_{17}	Вимоги банків за кредитами, наданими в економіку України (усього) / ВВП	- 0,8929
X_{18}	Вимоги банків за кредитами, наданими в економіку України у національній валюті / ВВП	- 0,9103
X_{19}	Вимоги банків за кредитами, наданими в економіку України в іноземній валюті / ВВП	- 0,8657
X_{20}	Вимоги банків за кредитами, наданими в економіку України (усього) / M2	- 0,8187
X_{21}	Вимоги банків за кредитами, наданими в економіку України у національній валюті / M2	- 0,8660
X_{22}	Вимоги банків за кредитами, наданими в економіку України в іноземній валюті / M2	- 0,7737

Кореляційний аналіз був проведений на підставі щоквартальних даних за період з 2001 року по 2008 рік.

Фактори $X_{15} - X_{22}$ відповідно до таблиці Чеддока відзначаються високою міцністю зв'язку з результативною ознакою. Найбільш впливовим виявився фактор X_{18} (відношення вимог банків за кредитами, наданими в економіку України у національній валюті, до ВВП). Для зазначених факторів зв'язок носить зворотній характер: при насиченні економіки кредитами, частка простроченої дебіторської заборгованості зменшується.

Був проаналізований взаємозв'язок факторів, що пов'язані з забезпеченістю економіки України кредитними ресурсами та кредитуванням взагалі.

Враховуючи отримані результати із сукупності факторів $X_{15} - X_{22}$ для подальшої побудови регресійної моделі були залишені два фактори:

- 1) X_{16} (процентні ставки банків за кредитами у національній валюті з урахуванням овердрафту);
- 2) X_{18} (вимоги банків за кредитами, наданими в економіку України у національній валюті / ВВП).

Наступна група показників – показники, що характеризують купівельну спроможність населення (табл. 4).

Зі зростанням частки номінальних доходів населення в загальному обсязі валового внутрішнього продукту спостерігається зменшення частки простроченої дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги. Зв'язок носить зворотній характер. Коефіцієнт кореляції фактора X_{26} (Доходи населення номінальні / ВВП) з результуючою ознакою (частка простроченої дебіторської заборгованості) дорівнює $-0,5285$, що говорить про наявність помітного зв'язку.

Слід нагадати, що при аналізі показник частки простроченої дебіторської заборгованості розраховувався загалом по економіці України, а отже, у вибірку потрапили підприємства, продукція (товари, роботи або послуги) яких в кінцевому рахунку орієнтована як на населення (споживчі товари), так і на інші підприємства і організації. Якщо б була можливість поділити усю вибірку підприємств на дві зазначені вище підгрупи та провести кореляційний аналіз на предмет зв'язку частки простроченої дебіторської заборгованості підприємств, орієнтованих на споживчі товари, з часткою номінальних доходів населення у ВВП, то коефіцієнт кореляції, на думку автора, мав би ще більше значення.

Встановлений прямий пропорційний зв'язок результуючої ознаки з факторами X_{28} , X_{29} : зі збільшенням частки номінальних доходів населення в грошовому агрегаті М2 (або частки витрат населення в агрегаті М2) спостерігається збільшення частки простроченої дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги. Як ми бачимо з табл. 4. коефіцієнти кореляції достатньо великі та міцність зв'язку з результуючою ознакою можна характеризувати як високу.

Таблиця 4. Результати кореляційного аналізу групи макроекономічних показників, що характеризують купівельну спроможність населення України

Шифр та порядковий номер показника	Сутність макроекономічного показника	Значення коефіцієнту кореляції макроекономічного показника з результуючим показником
X_{23}	Темпи зростання середньомісячної номінальної заробітної платні одного працівника	- 0,1950
X_{24}	Темпи зростання середньомісячної реальної заробітної платні одного працівника	- 0,0131
X_{25}	Темпи зростання реальних наявних доходів населення	0,2725
X_{26}	Доходи населення номінальні / ВВП	- 0,5285
X_{27}	Витрати населення / ВВП	- 0,1411
X_{28}	Доходи населення номінальні / М2	0,7335
X_{29}	Витрати населення / М2	0,8051

Фактори X_{23} , X_{24} , X_{25} не оказують суттєвого впливу на результуючу ознаку, отже, для подальшого аналізу не бралися до уваги.

Для подальшої побудови регресійної моделі були залишені X_{26} та X_{29} .

Окремо можна зазначити такі фактори, як темпи росту валового внутрішнього

продукту у порівняних цінах (X_{30}) та податкове навантаження на суб'єктів господарювання (X_{31}).

Щодо зв'язку темпів росту ВВП з частково простроченої дебіторської заборгованості суттєвої кореляції не виявлено ($r = 0,014$).

Під податковим навантаженням нами розуміється ступінь впливу фіскальної політики держави на діяльність підприємств через механізм податкової системи. Для оцінки ступеня впливу податкового навантаження на динаміку частки простроченої дебіторської заборгованості нами виділений наступний показник: частка ВВП, перерозподілена через бюджет (відношення доходів зведеного бюджету до ВВП). Кореляційний аналіз проведений за період з 2001 року по 2007 рік на підставі щоквартальних даних [9]. Коефіцієнт кореляції фактору податкового навантаження (X_{32}) з динамікою частки простроченої дебіторської заборгованості дорівнює 0,0509, а отже, для подальшого аналізу зазначений фактор не взятий.

Таким чином, на першому етапі відбору факторів із сукупності в 32 ознаки було виокремлено 7, що мають найбільший вплив на динаміку частки простроченої дебіторської заборгованості. Якщо здійснити ранжирування цих факторів, то їх послідовність буде розташовано наступним чином:

1. X_5 ($M^{2-1}/\text{ВВП}$; $r = -0,9160$).
2. X_{18} (Вимоги банків за кредитами, наданими в економіку України у національній валюті / ВВП; $r = -0,9103$).
3. X_{16} (Процентні ставки банків за кредитами у національній валюті з урахуванням овердрафту; $r = 0,8957$).
4. X_{29} (Витрати населення / М2; $r = 0,8051$).
5. X_{13} (Індекс цін виробників промислової продукції; $r = -0,6654$).
6. X_{14} (Індекс споживчих цін; $r = -0,5765$).
7. X_{26} (Доходи населення номінальні / ВВП; $r = -0,5285$).

Другий етап відбору факторів полягав у виявленні тісноти зв'язку між отриманими на попередньому етапі сьома ознаками. Виходячи із отриманих даних, для побудови рівняння регресії залишилися фактори X_5 , X_{13} , X_{14} .

У результаті аналізу впливу трьох незалежних змінних на залежну, ми отримали наступне рівняння регресії:

$$Y = 101,221 - 0,20598X_5 - 0,03542X_{13} - 0,40825X_{14} \quad (1)$$

Отримане рівняння регресії можна записати у наступному вигляді:

$$D_u = 101,221 - 20,598 \frac{M^{2-1}}{GDP} - 0,03542PPI - 0,40825CPI, \quad (2)$$

де D_u – частка простроченої дебіторської заборгованості між підприємствами за товари, роботи, послуги в загальному обсязі даного виду дебіторської заборгованості, %;

M^{2-1} – грошовий агрегат, що містить готівку поза банками, кошти на розрахункових та поточних рахунках та строкові депозити, млн. грн.;

GDP – валовий внутрішній продукт, млн. грн.;

PPI – індекс цін виробників промислової продукції, %;

CPI – індекс споживчих цін, %.

Критерій Фішера для даного рівняння достатньо високий та дорівнює 46,75542, що суттєво вище табличного значення для рівня достовірності 0,95. Значення множинного коефіцієнта кореляції дорівнює 0,921265, а коефіцієнта детермінації – 0,8488. Для перевірки значимості коефіцієнта кореляції був розрахований t-критерій Ст'юдента, значення якого склало 11,8423. Табличне значення при рівні значимості

$\alpha=0,05$ та числі ступенів вільності $(n - m_1) = 25$ дорівнює 1,708. Можна зробити висновок про значимість коефіцієнту кореляції. Таким чином, можна враховувати, що винайдене рівняння регресії достовірне, а ступінь тісноти зв'язку між залежною змінною та сукупністю незалежних – висока. Але при перевірці гіпотези про значимість оцінок параметрів моделі згідно з t -відношеннями було виявлено, що не всі з незалежних факторів є значущими. Так, обчислені t -критерії для РРІ та СРІ дорівнюють відповідно 0,0919 та 1,1386, що нижче табличного значення при рівні достовірності 0,95 та 25 ступенях свободи (1,708). Таким чином, незалежні фактори, пов'язані з інфляційними процесами (РРІ та СРІ), слід виключити з розгляду, оскільки у даній сукупності вони мають незначний вплив на залежну змінну.

Продовжуючи аналіз для залишеного після виключення фактора, ми отримуємо наступне рівняння регресії:

$$D_u = 57,99693 - 0,22263 \frac{M^{2-1}}{GDP} . \quad (3)$$

Критерій Фішера для отриманого рівняння (3) складає 140,6833, що при рівні достовірності 0,95, набагато вище табличного значення. Множинний коефіцієнт кореляції високий та дорівнює 0,91596. Перевірка коефіцієнта кореляції за t -критерієм Ст'юдента показала його значимість. Таким чином, рівняння (3) є достовірним. t -відношення для незалежного параметру значно вище табличного значення навіть для рівня достовірності 0,99. Отже, отримане в процесі аналізу рівняння регресії (3) можна з високим ступенем достовірності використовувати для прогнозування динаміки частки простроченої дебіторської заборгованості.

З урахуванням результатів, отримані на попередніх етапах (формули 2, 3), були проаналізовані взаємозв'язки виключених факторів ($X_{11}, X_{12}, X_{14}, X_{16}, X_{24}, X_{27}$). З урахуванням результатів перевірки значимості коефіцієнтів кореляції та оцінок параметрів моделі множинних регресій, ми прийшли до наступного рівняння:

$$Y = 25,3808 + 0,7204X_{14} - 20,3664X_{16} . \quad (4)$$

Отримане рівняння регресії можна записати у наступному вигляді:

$$D_u = 25,3808 + 0,7204C_{\%} - 20,3664 \frac{CB}{GDP} , \quad (5)$$

де D_u – частка простроченої дебіторської заборгованості між підприємствами за товари, роботи, послуги в загальному обсязі дебіторської заборгованості, %;

$C_{\%}$ – процентні ставки банків за кредитами у національній валюті з урахуванням овердрафту, %;

CB – вимоги банків за кредитами, наданими в економіку України у національній валюті, млн. грн.;

GDP – валовий внутрішній продукт, млн. грн.;

Критерій Фішера для даного рівняння достатньо високий та дорівнює 124,0174, що суттєво вище табличного значення для рівня достовірності 0,95. Значення множинного коефіцієнта кореляції дорівнює 0,951379, а коефіцієнта детермінації – 0,905122, які вищі у порівнянні з аналогічними показниками для формули 3. Для перевірки значимості коефіцієнта кореляції був розрахований t -критерій Ст'юдента, значення якого склало 15,7474. Табличне значення при рівні значимості $\alpha=0,05$ та числі ступенів вільності $(n - m_1) = 26$ дорівнює 1,706. Можна зробити висновок про значимість коефіцієнту кореляції. При перевірці гіпотези про значимість оцінок параметрів моделі згідно з t -відношеннями було виявлено, що всі з незалежних

факторів є значущими. Таким чином, можна враховувати, що винайдене рівняння регресії (5) достовірне, а ступінь тісноти зв'язку між залежною змінною та сукупністю незалежних – висока.

Висновки. За результатами кореляційно-регресійного аналізу, проведеного з вищезначеною групою показників, можна зробити наступні висновки:

– для прогнозування динаміки частки простроченої дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги в загальному обсязі дебіторської заборгованості з високим ступенем достовірності можна використовувати рівняння регресії (3) та (5);

– забезпеченість обслуговування ВВП певною грошовою масою має суттєвий вплив на динаміку частки простроченої дебіторської заборгованості між підприємствами України (формула 3). При зниженні співвідношення грошового агрегату M^{2-1} та ВВП, спостерігається зростання частки прострочених боргів в економіці України;

– забезпеченість економіки України кредитними ресурсами має суттєвий вплив на динаміку частки простроченої дебіторської заборгованості між підприємствами України (формула 5). При зростанні процентних ставок за кредити спостерігається зростання частки прострочених боргів в економіці України. При зростанні частки вимог банків за кредитами у ВВП спостерігається зворотна тенденція.

Отримані рівняння регресії в подальшому можна використовувати при управлінні процесами виникнення та формування дебіторської заборгованості на макrorівні.

Бібліографічні посилання і примітки

1. Мельник Д. Круговорот долгов в природе / Д. Мельник // Комп&ньюн. – 2007. – №8. – С. 36–38.
2. Шаповалов А. Бесконтрольные взаиморасчеты / А. Шаповалов // Финансист. – 2007. – №2. – С. 26–27.
3. Береза С.Л. Облік і контроль грошових активів та дебіторської заборгованості: теорія і практика: дис. канд. екон. наук: спец. 08.06.04 / Береза Світлана Леонідівна; Житомирський інженерно-технологічний ін-т. – Житомир, 2002. – 308 с.
4. Ахновська І.О. Регулювання платіжного обороту суб'єктів господарювання в умовах нестабільного економічного середовища: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.02.03 / І.О. Ахновська; Донецький національний університет. – Донецьк, 2006. – 20 с.
5. Гончарук А.Г. Управління процесами подолання платіжної кризи в економіці України: дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.02.03 / А.Г. Гончарук; Одеський політехнічний університет. – О., 2001. – 219 с.
6. Зубов В. От неплатежей – к развитию / В. Зубов. – М.: Экономика, 1999. – 204 с.
7. Пашковский В.С. Деформация денежных отношений и ее воздействие на бюджет / В.С. Пашковский // Финансы. – 1998. – № 12. – С. 40–44.
8. Варшавский А. Моделирование неплатежей и денежного спроса / А. Варшавский // Экономика и математические методы. – 2000. – Т. 36, № 2. – С. 10–27.
9. Дебіторська та кредиторська заборгованість підприємств України [Електронний ресурс] // Державний комітет статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
10. Чигринська О.С. Теорія економічного аналізу: навч. посіб. / О.С. Чигринська, Т.М. Влашок. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 232 с.

Надійшла до редколегії 06.12.2010

УДК 330.87